

PARADOKS EKONOMİ, SOSYOLOJİ VE POLİTİKA DERGİSİ

PARADOKS ECONOMICS, SOCIOLOGY AND POLICY JOURNAL

ISSN: 1305-7979

2019, Cilt/Vol: 15, Sayı/Issue: 2, Page: 229-244

Editörler / Editors in Chief

Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN
Doç. Dr. Sema AY
Dr. Hilal YILDIRIR KESER

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors. None of the contents published cannot be used without being cited.

Yayın ve Danışma Kurulu / Publishing and Advisory Committee

Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Mariah EHMKE (University of Wyoming)
Doç. Dr. Zerrin FIRAT (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Hilal YILDIRIR KESER (Bursa Teknik Üniversitesi)

Hakem Kurulu / Referee Committee

Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemal DEĞER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Sami DENKER (Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Kadir Yasin ERYİĞİT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Vedat KAYA (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sait KAYGUSUZ (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Serap PALAZ (Balıkesir Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdülkadir ŞENKAL (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veli URHAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevtap ÜNAL (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevda YAPRAKLI (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Gül ATANUR (Bursa Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Tülin ASLAN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Arzu ÇAHANTİMUR (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ceyda ÖZSOY (Anadolu Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Doğan BIÇKI (Muğla Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif ÇOLAKOĞLU (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Mithat Arman KARASU (Harran Üniversitesi)
Doç. Dr. Burcu KÜMBÜL GÜLER (Kocaeli Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet MUTLU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Nilüfer NEGİZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Veli Özer ÖZBEK (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Doç. Dr. Gözde YILMAZ (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Aybeniz AKDENİZ AR (Balıkesir Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Cantürk CANER (Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ersoy SOYDAN (Kastamonu Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan ÖZALTIN (Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Enes Battal KESKİN (Uludağ Üniversitesi)

DIONYSOS, DEVRİM VE DEMOKRASİ: NIETZSCHE VE FRANSIZ DEVRİMİ¹

DIONYSUS, REVOLUTION AND DEMOCRACY: NIETZSCHE AND THE FRENCH REVOLUTION

Dr. Öğr. Üye. Sever IŞIK

Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

ÖZET

Nietzsche, Batı siyasal yaşamına damga vuran tarihsel eğilimi “demokratik hareket”in gelişimi olarak değerlendirir. Ancak bu demokratik gelişim politik nihilizmin bir tezahürü olan siyasal dekadansı ifade etmektedir. Demokratik değerlerin siyasal yaşama egemen kılınmasında önemli rol oynayan devrim, söz konusu dekadansın gelişim tarihinde önemli bir uğrak ve aşamayı ifade etmektedir. Efendi ve köle değerlerinin mücadelesi olarak okunan tarihte “son büyük köle ayaklanması”nı temsil eden Fransız Devrimi etkileri halen devam eden bir olaydır/ıdır. Devrimin idealleri olan eşitlik, kardeşlik ve özgürlük gerçekte hıncın ifadesi olan Hıristiyani sürü değerleridir. Siyasal değişimi motive eden radikal umutluyumselik ve total değişimi reddeder. Nietzsche, devrimci coşku ve sosyopolitik idealleri tehlikeli düşler olarak niteler. Rousseau’nun temsilcisi olduğu devrimin değerleri soylu değerleri ifade eden Rönesans değerlerini yıkmıştır. Buna karşın Nietzsche, devrimin taşıyıcısı olduğu demokratik değerlerin üstesinden geldiğini düşündüğü Napolyon’u soylu değerlerin temsilcisi olarak takdir eder.

Anahtar Kelimeler: Devrim, Demokrasi, Eşitlik, Rousseau, Napolyon

1 Bu makale 13-14 Aralık, 2018 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi’nde düzenlenen “2. Ulusal Çağdaş Siyaset Felsefesi Sempozyumu”nda sunulan tebliğin gözden geçirilmiş ve geliştirilmiş halidir.

ABSTRACT

Nietzsche considers the historical tendency that marked the Western political life as the development of the democratic movement. The revolution, which plays an important role in making the French revolution dominate the political values, refers to an important moment and stage in the history of the development of the decadence. The effects of the French revolution, which represented “the last great slave uprising” in the history read as the struggle of the master and slave values, is an ongoing event. Equality, brotherhood and freedom, which are the ideals of the revolution, are Christian values that are actually the expression of anger. It rejects radical hope/optimism and total change that motivates political change. He defines revolutionary enthusiasm and socio-political ideals as dangerous dreams. The values of the revolution represented by Rousseau destroyed the Renaissance values which expressed noble values. Nietzsche, on the other hand, appraises Napoleon as a representative of noble values, which he considers to have overcome the democratic values to which the revolution is a carrier.

Key Words: Revolution, Democracy, Equality, Rousseau, Napoleon

GİRİŞ

Batı düşünce tarihini bir yazgı olarak nihilizmin kendini serinlemesi olarak okuyan Nietzsche, “şimdi”den duyduğu huzursuzluğa karşın *Tarihin Yaşam Yararları Üzerine*’de geçmiş kuşakların şimdiki kuşaklar üzerindeki etkisinin mevcudiyetini kabul eder; çünkü “biz nihayetinde geçmiş kuşakların bir sonucu olduğumuz için, onların yanlışlarının, tutkularının, hatalarının ve hatta suçlarının da birer sonucuyuz; bu zincirden tamamen kopmak mümkün değildir. Söz konusu yanlışları yargıladığımız ve kendimizi onlardan kurtulmuş saydığımızda, bizim onlardan geldiğimiz gerçeği ortadan kalkmış olmaz.” Son derece gerçekçi bir şekilde geçmişin “şimdi”deki mevcudiyetini kabul etmekle beraber bu tarihsel etkinin/yükün tümünden onaylanması ve tanınması söz konusu olamaz. Çünkü, sonucu olsak da geçmiş(tekiler)in “yanılgı”, tutku”, “hata” ve “suç”ları yaşamı olumsuzladığında, yaşanmaz kıldığında bunların mahkum edilmesi gerekir. Zira “insanın, yaşayabilmek için geçmişi kıracak ve parçalayacak güce sahip olması ve bu gücü zaman zaman kullanması gerekir: Bu güce de geçmişi yargılayacak, amansızca sorgulayarak ve sonunda mahkûm ederek ulaşır” (Nietzsche, 2015:27). Bu mahkûmiyetin ise bir yargılamayı icbar edeceği açıktır. Nietzsche, geçmişin tutku ve suçlarının bugünü şekillendirme kapasitesini açıkça görmekle beraber bunlara Hegelyen anlamda bir rasyonellik, amaçlılık ve olumsuzluk atfetmez; zira Hegel’e göre de geçmişin suç, felaket ve tutkuları, zararlı etkilerini sınırlayan “akıl marifeti” sayesinde özgürlüğün ve bilincin diyalektik açılmasına katkıda bulunur (Emden, 2013:153). Tarihin özgürlüğe doğru olumsal bir ilerleme olarak görmeyen Nietzsche için ise geçmişin bugün bizi getirmiş olduğu yer, “şimdi” hoş değil, hor görülesi bir zamandır. Mevcut halde ahlaktan sanatta, siyasetten edebiyatta kültürün tüm çehrelerine bir dekadans hali egemen olmuştur. Bu baptan olmak üzere Nietzsche, “geçmişin bugüne musallat olma eğilimi”nin uzun vadeli siyasi etkileriyle de ilgilenir. Bugüne musallat olan mevcut geçmişin tarihinde ayrıcalıklı bir yere sahip tarihsel/aktüel bir olaya olarak Fransız Devrimi, olmuş bitmiş (mahalli ve mevzi bir olay) değil, halen devam etmekte olan bir olaydır. Devrim, Batı’da mevcut siyaset yapma tarzının, modern/nihilistik siyasal düşüncelerin ve düşünsel trendlerin en önemli düşünsel kaynaklarından biri olmuştur.

Batı siyasal kültürüne damga vuran esas tarihsel eğilimi “demokratik hareket” (demokratik eğilim) olarak değerlendiren (Nietzsche, 1997:142) Nietzsche’ye göre Batı kültürünün tarihsel açılmasının bir vechesi olan politik nihilizm, siyaset sahnesinde demokrasi olarak tezahür etmiştir. Onun için

eşitlikçi modern siyasal düşünceye taarruzu kaçınılmaz olarak onun devrimle karşı karşıya getirecektir. Bu güne musallat olan demokratik/eşitlikçi hareketin gelişim seyrinde Fransız Devrimi'nin önemli bir uğrak ve hatta "yeni bir başlangıç" olduğu açıktır. Bu nihilistlik karakterdeki "siyasal"ın geçmişinin soy kütüğünde Fransız Devrimi ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Çünkü radikal rasyonalist bir politik tahayyülün gerçeklik kazanması olarak devrim, insanlığın siyasal yaşamını felsefi/akli ilkeler doğrultusunda radikal bir tarzda yeniden inşa etmeye teşebbüs etmiştir ki bu işe öncelikle hiyerarşik, aristokratik olanın yıkımıyla başlamıştır. Daimi bir eşitleştirme/düzleştirme/aynileştirme eylemi olarak devrim, soylu olana karşı sürü iradesinin egemen kılınması çabasıdır. Demokrasinin yükselişi seçkin/efendi olanın geri çekilişini, çok olanın "az"a hâkim oluşunu, sıradan/vasat olanın, köle/sürü değerlerinin siyasal yaşama egemen kılınmasını ifade etmektedir. Halk egemenliğini esas alan modern siyasal düşüncenin egemen oluş tarihinde bir dönüm olan devrim, bu eşitlikçi idealleriyle hınca istinat eden ve soylu olanın alt edilmesini arzulayan sürü ahlakının bir ifadesidir.

Eşitlikçi ideallerin egemen kılınmasını amaçlayan modern ahlaki, siyasi, toplumsal düşüncenin arkasında ise "sürü hayvanın isteklerine arka çıkan" Hristiyanlık vardır. Gerçekte "demokratik hareket Hristiyanlığın mirasıdır" (Nietzsche, 1997:100). Hristiyanlığın uzantısı olarak görmesi hasebiyledir ki Nietzsche modern siyasal özneyi, *Homo Politicus*'u, Hristiyanlığın *Homo Religiosus*'una benzetir (Nietzsche, 2003:221). Zira her ikisi de insanlığı hizmet maskesi altında gerçekte güç istemini azaltarak yaşamı değerden düşürür.

Bu girişte ifade edilmeye çalışılan yaklaşım çerçevesinde bu makalede modern politik yaşamı ve kültürü dönüşümsüz olarak etkileyen Fransız Devrimi'ne odaklanarak Nietzsche'nin devrim olgusuna yaklaşımını ortaya koymaya çalışacak ve devrime demokratik değerlerin gelişimi açısından yönelttiği eleştirilere bakacağız. Akabinde de seçkin düşüncelerin demokratik olmayan politik tahayyüller için münbit bir beslenme kaynağı olduğunu ifadeyle filozofun, devrim ve demokrasiyi aşma çabasını ve alternatif arayışını ortaya koymaya çalışacağız.

Fransız Devrimi: Kölelerin Zaferi ve İyimser Sosyopolitik Bir Kuruntu

Tüm felsefesini "güç istemi"ni esas alan bir köle-efendi çatışması üzerine inşa eden Nietzsche, buna paralel olarak tüm (Batı) tarihi de "Roma'ya karşı Judea, Judea'ya karşı Roma" şeklinde formüle edilebilecek "iki karşıt değer" arasındaki mücadelede neticesinde oluşan bir süreç olarak yorumlar (Cameron & Dombowsky, 2008:27). İlkini Romadaki Yahudi isyanının temsil ettiği bu antagonistik mücadele Roma aristokratik değerleriyle Yahudi hınç (ressentiment) değerleri arasındaki mücadeleyle başlar (Cameron, & Dombowsky, 2008:29). Bu çatışma daha sonra Rönesans ile Lutherci Reformasyon arasında, on yedinci ve on sekizinci yüzyıl Fransası'nın soyluluğu ile Fransız Devrimi'nin popülizmi arasında, Fransız Devrimi'nin değerleri ile Napolyon'un kişiliği arasında devam etmiştir. Rönesans, örneğin, aristokrat klasik geleneğe dönüşü ifade ederken, Fransız Devrimi "son büyük köle ayaklanması"ni, (Nietzsche, 1997:51) temsil etmektedir. Hem Protestanlık hem de devrim, sürünün/halkın soylu olana karşı zaferini ifade etmektedir; ancak Protestanlık, halkın "yüzeysel olan uğruna başkaldırısı" iken devrim köleleri zaferle taçlandırmıştır: "Asayı törenle, "iyi insanların" (koyunların, eşeklerin, kazların, sağaltılmayacak ölçüde yüzeysel yaygaracıların, "modern düşünceler'in tımarhanesi için olgunlaşmamış olanların) eline veren, Fransız Devrimi oldu (Nietzsche, 2003:221). Dolayısıyla devrim, kölelerin zaferiyle neticelenen bir felakettir; şu an cari olan ahlakın egemen oluş tarihinde çoğunluk/çoklar tarafından soylu olan değerlere karşı işlenmiş bir suçtur. Oysa Nietzsche'ye göre "insan ırkının refahı ve geleceği" "aristokratik değerlerin, Roma değerlerinin koşulsuz hükümdarlığını" getirecek bir ahlaki devrime

bağlıdır (Young, 2017:697). Fakat Roma, “sofu ortaçağ” tarafından mağlup edilmiş ancak Rönesansla birlikte “klasik idealin, her şeyi değerlendirmenin soylu yönteminin parlak ve tekinsiz bir yeniden uyanışı” yaşanmıştır. Ancak Rönesans da Hıristiyanlığı yeniden canlandıran Reform tarafından susturulmuştur. 1789’daki Fransız Devrimi’yle birlikte daha da kölece bir ahlak galip gelmiştir (Young, 2017:697). Batı’nın bugününe damgasını vuran bu köle ahlakı, nihilistik mahiyetini/yazgısını tarihsel süreç içinde açığa vurması hasebiyle tarihsel bir karaktere sahiptir (Küçükalp, 2010:57) Bu ahlakın alt ettiği klasik ideal, soylu ahlak son kez ve kısa süreliğine Napolyon tarafından ete ve kemiğe büründürülmüştür ki buna aşağıda tekrar döneceğiz.

Bu tarih anlatımında Nietzsche, iyi bilinen efendi ve köle ahlakı ayrımını ve çatışmasını Avrupa tarihinin belirli olaylarına uygulamaktadır. Bu tarih algısı çerçevesinde bakıldığında Nietzsche’de modern dönemde her biri kendi içinde “aydınlanma” ve ona karşı “devrim/tepki” içeren üç dönem ayırt edilebilir: İlki Rönesans’ın değerlerine karşı (Petrarch, Erasmus) Reform’un (Luther) gösterdiği tepki/devrim. İkincisi, Fransız kültürü, Voltaire vb. tarafından temsil edilen Fransız Aydınlanması’na, klasizmine karşı Rousseau, Fransız Devrimi ve Alman romantizmi tarafından gösterilen tepki/devrim. Üçüncüsü ise Nietzsche’nin “yeni bir aydınlanma” adını verdiği aydınlanmaya karşı “büyük tepki/devrim” olarak ortaya çıkan sosyalizm (ve muhafazakârlık) vardır. Dolayısıyla Fransa’nın 18. yüzyıldaki mücadele söz konusu iki eğilim arasında devam etmektedir. Toparlarsak halen devam etmekte olan bu mücadele de Fransız klasizmi, Aydınlanma, Avrupa kozmopolitizmi ile Voltaire ve Goethe gibi kişilerin temsilcisi olduğu klasik idealin karşısında Rousseau, Fransız Devrimi, romantizm, milliyetçilik, sosyalizm gibi çeşitli inkarnasyonlarıyla Hristiyanı ideal yer almaktadır (Montinari & Large, 1997: 25).

Bu tarih tasavvurundan Nietzsche’nin Fransız Devrimi değerlendirmesine gelirsek, evveleminde belirtmek gerekir ki Nietzsche’nin arzuladığı siyasal toplum, sıra düzenine istinat eden tümüyle hiyerarşik karakterde bir toplumdur. Bu düzen genelin/çokların mutluluğuna değil, seçkin bir azınlığın yüksek amaçlarının tahakkukunu hedefler. Vasat olan çoğunluğun değeri, özgür ruhluların amaçlarına hizmet etmeleri/araçları olmaları nispetindedir; yoksa onlar kendiliğinden bir değer ifade etmezler. Dolayısıyla özellikle 19. yüzyıl sonunda Avrupa’da giderek mevzi kazanan ve yaygınlaşan demokratik hareket (anayasal yönetimler, kitle demokrasisi, genel oy hakkı, genel eşitlik vb.) Nietzsche için siyasal çürümenin tezahürüydü. Demokratik politikanın yükselişinin neticesi tüm Avrupa’nın bir güç kötümserliğine/felcine uğramasıydı. Bu sebeple Nietzsche’nin arzuladığı politika yapma tarzı, büyük politika (Nietzsche, 2001; Drochon, 2016) ve toplumsal düzen esas olarak bugünün tersine çevrilmesi arzusuna dayanmaktadır. İşte tam da bu gaye onun bugüne musallat olan ve bugünü belirlemeye devam eden tarihsel bir hadise olan Fransız Devrimi’ni yargılamasını ve mahkûm etmesini kaçınılmaz olarak beraberinde getirecektir. Çünkü onun muhalifi ve muarızı olduğu değerlerin taşıyıcısı olan devrim, söz konusu değerlerin siyasal yaşama hâkim kılınmasında tarihsel bir işlev görmüştür.

Nietzsche, devrime öncelikle bizatihi devrimin (ki aslında bütün devrimlerin) temelinde yatan asli arzu/saik sebebiyle karşı çıkar: Dünyayı kökten değiştirme ya da daha iyi bir dünya yaratma arzusu. Başka bir ifadeyle o, devrimi motive eden, tarihsel bir olgu kılan “umut” a temelden taarruz eder; mevcut değerlerin imhasını ve ilgasını arzulayan devrimcilerin karşısında Nietzsche adeta bir statükocu olarak belirir. Devrim(ler)in temelindeki umudu “kuruntu”, hor gördüğü devrimcileri ise “güzel insanlığın en gururlu tapınağının derhal, neredeyse kendiliğinden yükseleceği inancıyla, tüm düzenlerin yıkılmasını coşku ve belagatle isteyen politik ve sosyal hayalperestler” olarak niteler (Nietzsche, 2015: 269). Böylece Nietzsche, aslında muhayyilenin beslediği devrim karşısında sanatsal değil, daha çok Apollonca/rasyonel bir duruş sergiler ve *topyekûn devrim* düşünür/hayalini mahkûm eder.

Devrim(ler) daima iyimser bir insan(lık) doğası düşünden beslenir. Devrimcilerin beslediği bu “tehlikeli düşler”in kaynağında ise ona göre Rousseau’ya istinat eden “iyimser bir insan doğası”na duyulan “batıl inanç” yatmaktadır. “İnsan doğasının mucizevi, başlangıçsal ama adeta üstü örtülmüş iyiliğine inanan ve bu örtmenin tüm suçunu topluma, devlete, eğitimdeki kültür kurumlarına yükleyen” batıl bir inanca istinat etse de devrimin yaratıcı ve yıkıcı potansiyeli yadsınamaz; zira, “her devrimin, en yabanıl enerjileri en eski çağların çoktan gömülmüş korkunçlukları ve ölçsüzlükleri olarak yeniden dirilttiğini, tarihsel deneyimden biliyoruz”. “Donuklaşmış insanlıkta bir enerji kaynağı” olmasına karşın devrim, devrimcilerin vehmettiği gibi “asla insan doğasının bir düzenleyicisi, yapı ustası, sanatçısı, yetkinleştiricisi olamaz”. Bu durumda “devrimin iyimser tinini” uyandıran şey “Rousseau’nun tutkulu budalalıkları ve yalanları”ndan başka bir şey değildir (Nietzsche, 2015:269). Gerçekte hem Nietzsche hem de Rousseau mevcut durumdan şikâyetçidirler ve her ikisi de “doğaya dönüş”ü savunurlar. Fakat tamamen karşıt doğa konseptlerine sahiptirler. Nietzsche, “doğaya geri dönüş” düşüncesini dile getirdiğinde daima Rousseau ile çelişkiyi vurgular. Onun için doğaya dönüş doğa gibi ahlâksız olmaya cesaret etmeyi (Lukacs, 2013: 65) yani ahlakın ötesine geçmeyi imlerken Rousseau için masumiyete dönüşü ifade eder. Yani devrim bir enerji dalgası yaratmakla beraber insanın yetkinleştiremez ve bu durumda devrim asla devrimcilerin vehmettiği gibi bir ideal eşitlikçi düzen inşa edemez. Bilakis demokratik ideal, toplumsal özgürlük ve kurtuluş düşüncesi kendi zıddına inkılap edecektir.

Nietzsche, Rousseau’ya karşı açıkça daha aydınlanmacı, evrimci, realist ve muhafazakâr gördüğü Voltaire’in “ölçülü, düzenlemeye, arındırmaya ve yeniden inşaaya eğilimli doğası”nı över (Nietzsche, 2015:269). Nietzsche’nin Voltaire’e ait “Ecrasez l’infame!” sloganını Rousseau’nun devrimi beslediğini düşündüğü iyimser insan doğasına dair düşüncelerine (kuruntuları/yalanlar) ilişkin değerlendirmeyi müteakip anması anlamlıdır. Gerçekte Nietzsche’nin onaylayarak tekrar ettiği bu slogan, kendisine karşı savaşılmaması, yok edilmesi, ezilmesi gereken değerler/alçaklıklar olarak Hristiyani değerlere işaret etmektedir. Çünkü Nietzsche’ye göre Rousseau da insan doğasına ilişkin tasavvuru ve eşitlikçi idealleriyle Hristiyanlığın varisidir; yukarıda bahsettiğimiz antagonistik mücadelede kölelerin safında bir sürü ahlakı savunucudur. Zira eşitlik idealinin kökeninde Hristiyanlığın, “tüm ruhların Tanrı huzurunda eşitliği” düşüncesi yatmaktadır. Ona göre “uzaklık patosu”nu yok eden bu Hristiyani “eşitlik” herkesi “sürü hayvanına” çevirir (Nietzsche, 1997: 64; Young, 2017:629). Onun için “Hristiyanlık gibi demokratik aydınlanma da herkesi aynı düşük bayağılık düzeyine “çekme” çabasıdadır. Potansiyel yüksek tipte “patolojik gevşeklik” üretir, ortalamanın üstüne çıkma istencini öldürür” (Young, 2017: 630). Bu durumda Hristiyani ahlakın mahiyetini oluşturan sürü içgüdüleri seküler bir formda modern ideolojiler içinde varlığını güçlendirerek devam ettirmiştir (Küçükalp, 2005:201). Tanrı ölmüş olmakla birlikte Tanrı’nın ahlaki “gölgesi” varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu “gölge”, Hristiyan ahlakı, Nietzsche’nin isimlendirmesiyle “demokratik hareket”, “demokratik aydınlanma”, “modern fikirler” olarak mevcudiyetini sürdürmeye devam etmektedirler. Nietzsche’ye göre “modern fikirler” “köle ahlakının büyük canlanışı” Fransız Devrimi’nden neşet etmektedirler. Bu sebeple “modern fikirler”e “Fransız fikirleri” der. “Modern fikirler”den kastı demokrasi, genel oy hakkı, özellikle John Stuart Mill’de somutlaşan “faydacılık”, sosyalizm ve feminizmdir ki aslında Nietzsche’ye göre “tüm bu hareketler “eşit haklar” doktrininin uygulamalarıydı; bu da onları Hristiyanlığın, Tanrı’nın huzurunda bütün ruhların eşitliği doktrininin “mirasçıları” yapıyordu. Ayrıca hepsi de “çile çeken herkese sempati duyma” fikrini erdem sayıyordu (Young, 2017:630). Sürü/kitle istencinin soylu ve yüksek olandan intikamı olan eşitlik düşüncesi doğaya ve doğal olana da aykırıdır.

Nietzsche, siyaset, sanat ve felsefede baş gösteren nefret ettiği bu vasatlaşmayı (yığınların iktidarını ve egemenliğini yani) Fransız Devrimi'nden beri yaşanan bir hastalık olarak niteler ve "bu hastalığa iyi niyetli bir sözcüğün kutsallığı haince çignenerek 'liberalizm' adı verildiğini" ifade eder (Lukács, 2013: 24-25). "Ni dieu, ni maître" sloganıyla tüm efendi ve köle/uşak ayrımını ret eden anarşistleri, "özgür toplum isteklileri", kendilerine toplumcu diyen kardeşlik heveslisi toplumcuları", "ahlak felsefesi taslakları" olarak damgalayan Nietzsche, özel hak ve ayrıcalıkları ret eden tüm bu kesimleri tahkir ve tahfif eder. Bunlar kurtarıcı olarak sürülere ve toplama olan inançlarına birleşiyorlar. Oysa onlarında içinde yer aldıkları demokratik hareket, yalnızca siyasal kurumların çöküşünü değil, ayrıca insanın küçülmesini, ortalama bir duruma getirilerek, değerinin düşürülmesini ifade etmektedir (Nietzsche, 1997:101). "En büyük sayı" saçmalığı, tarihin en son biçimidir (Nietzsche, 1997:102). "İnsanın toptan soysuzlaşması, düşerek bugünün toplumcu ahmaklarına ve düz kafalılara "geleceğin insanı" olarak görülüyor, idealleri olarak! - İnsanın, yetkin bir sürü hayvanına doğru (ya da, onların dedikleri gibi, Özgür topluma doğru), bu soysuzlaşması ve küçülmesi, bu insanın eşit haklara ve savlara sahip cüce insana doğru hayvanlaşması olanaklı, kuşku yok bunda! Bu olanağı sonuna kadar düşünmüş biri, diğer insanların habersiz olduğu bir tiksintiyi daha tanıyacaktı -belki de bu yeni bir görevdir!..." (Nietzsche, 1997:103). Devrimden nefret ettiği şeyin Rousseaucu eşitlikçi ahlaksal ideal olduğunu ifade eden Nietzsche şöyle der: "Eşitlik öğretisi!... Ama zehirlerin en zehirlisidir bu: adaletin sonu olduğu halde, adalet tarafından vaaz edilmiş gibi görünür. . . "Eşit olana eşit, eşit olmayanı eşit olmayan - adaletin gerçek sözü bu olurdu: ve buradan çıkan sonuç, eşit olmayanları asla eşit yapmamaktır" (Nietzsche, 2010:98).

Nietzsche, *Deccal*'de de insanlığın eşitliği idealine düşüncesine olan nefretini dile getirir; bu ideali küçümser, aşağılar, yok edilmesi gerektiği düşünür ki bu tüm metinlerine sinmiş esasi bir tutku ve düşüncedir. O, daima üstinsan için acı çeker. Ona göre eşitlik Hristiyanlığın (ölümcül) meyvesiydi. Şöyle der Nietzsche: "Herkes eşit hak" öğretisinin zehiri -Hristiyanlık bunu en temel biçimde yaymıştır; Hristiyanlık, insan ile insan arasındaki her türlü derin saygı ve mesafen duygusuna karşı, yani kültürün her türlü yükselme ve büyümesinin önkoşuluna karşı, kötü içgüdülerin en gizli köşe bucağından çıkararak, ölümüne bir savaş vermiştir,... bize karşı, yeryüzündeki her türlü soyluluğa, neşeliliğe, yüce yürekliliğe karşı, bizim yeryüzü mutluluğumuza karşı... -Ve Hristiyanlıktan çıkararak, politikaya dek sızmış bu yazgıyı da küçümsemeyelim! Bugün hiç kimsenin cesareti yok, özel haklara sahip olmak için, egemenlik hakları için, kendisi ve kendi eşitleri karşısında derin saygı duyguları için-bir mesafe tutkusu için ortaya çıkmağa. Politikamız bu cesaret yoksunluğu yüzünden hasta haldedir!-Düşünüş biçimi aristokrasisi, ruhların eşitliği yalanı yoluyla, yeraltının en altına gömülmüştür; ve «çoğunluğun hakkı»na inanç, devrimler yapmış ve daha da yapacaksa, hiç kuşkuumuz olmasın, Hristiyanlıktır, Hristiyanca değer yargılarıdır, her devrimi salt kan ve suçluluğa çeviren! Hristiyanlık, her türlü sürünenlerin, yüksekliği olanlara karşı başkaldırısıdır: «düşkünler »in Evangelium'u, düşkünleştirir..." (Nietzsche, 1995:63-64).

Devrimin özgürlük, eşitlik, kardeşlik şiarlarını yadsıyan; halka, sıradan olana değil, "üst insan"a inanan filozof, demokrasi karşıtlığına paralel olarak aristokrasiden sitayişle bahseder. Demokrasi'nin büyük insanlara ve seçkin zümreye inançsızlığı temsil etmesine mukabil aristokrasi, bir seçkin insanlığa ve daha yüksek sınıfa inancı temsil eder. "İyinin, güzelin ve eşit hakların" düşünüyü gören naif ideoloji olarak demokrasi ve onun sosyalizm gibi türevlerinden nefret eder (Nietzsche, 2002: 368). Modern toplumu hasta bir toplum olarak gören Nietzsche, hiyerarşi üzerine inşa edilmiş bir toplum özlemi içindedir. Yüksek bir kültürün yaratılması ancak sıradüzeni olan bir toplum ile mümkün olacaktır. Zira antik Yunan toplum idealinin hayranı olan Nietzsche'ye göre "İnsan' tipinin her yükselişi, şimdiye dek aristokratik toplumun işi olmuş -her zaman da öyle olacak: Uzun bir sıralanma düzeni merdivenine,

insanlar arasındaki değer ayrımlarına, şu ya da bu anlamda köleliğin gerekliliğine inanan bir toplum” (Nietzsche, 1997:166). Zira zayıf tiplerin sahip olduğu yaşamı yadsıyan değerlerine mukabil güçlü tipler yaşamı onaylayıcı ve yaratıcı değerlere sahiptirler. Aristokratik toplum ise bu tipler ve onların sahip olduğu değerler arasındaki farklılıkların politik yaşamda karşılık bulduğu bir sosyo-politik düzeni ifade eder (Küçükalp, 2005; 211). Nihilizmin aşılması ve yeni değerlerin yaratılması bu özgür ruhlu üstün tiplerin aracılığıyla mümkün olacaktır.

Kitlesel özgürlüğe muhalif olan ve hatta zararlı gören Nietzsche apaçık bir şekilde köleliği herhangi yüksek kültürün varoluş koşulu olarak görmektedir (Nietzsche, 1997:166). Gerçekte Lukacs’ın ferasetle ifade ettiği gibi Nietzsche’nin köleliğe dair bu yaklaşımı “köleliğin tarihsel olarak yalnızca Yunan kültürü açısından zorunluluğu”nun ifadesinden daha fazla bir şey ifade etmektedir; zaten bunu söyleseydi çok fazla önemi olmazdı. Gerçekte onun köleliği modern toplumlar içinde zaruret görerek genelleştirmesi “Fransız devriminin “kahramanca hayalleriyle” hesaplaşmak amacı da taşımaktaydı; Nietzsche’nin kölelik anlayışında yeni olan şey, köleliği çağdaş uygarlık eleştirisinin bir aracı olarak kullanmasıdır (Lukacs, 2013: 26). Nietzsche’ye göre “Yunanlıların kölelik kurumu yüzünden battığı doğrusa öteki, bizim kölelik kuramı eksikliği yüzünden batacağımız çok daha kesindir” (Nietzsche, 2015:22-23). Ona göre çağdaş politik teorilerin anlamaktan mahrum oldukları şey işte bu zorunluluktur.

Devrim içinde kök saldı etik-politik eğilimin izlerini Rousseau’ya kadar takip eden Nietzsche’ye göre Rousseau’nun modern etik-politik fikirleri taşıyıcılığını karşın Voltaire, Yunan, Roma ve Rönesans’ta temsil edilen klasik soylu değerlerin temsilcisidir. Voltaire, “Yunan kulağına, Yunan sanatçı vicdanlılığına, Yunan sadeliğine ve zarafetine sahip” “en büyük trajik fırtınalardan da geçmiş çok yönlü ruhunu Yunan ölçütüyle dizginleyen son büyük drama yazarıydı.” Fakat konumuz bağlamında daha önemlisi o, “tinin en büyük özgürlüğünü ve düpedüz devrimci olmayan bir zihniyeti tutarsızlığa ve korkaklığa düşmeden içinde barındırabilen son insanlardan birisi olmuştu. O zamandan beri huzursuzluğuyla, ölçü ve sınıra duyduğu nefretle modern tin, ilk önce devrimin ateşiyle dizginlerinden boşanarak ve daha sonra duyduğu korku ve dehşetle kendini yeniden - ama artık sanatçı ölçünün değil, mantığın dizginleriyle - dizginleyerek her alanda egemen olmuştur” (Nietzsche, 2015:155).

Dionysos ve Devrimin Dizginlenmesi

Gerçekte Nietzsche, ölçü ve sınır tanımayan, Fransız Devrimi’nde somut tezahürünü bulan modern ruhun bu “devrimin ateşiyle dizginlerinden boşan”masından derin bir korku, dehşet ve tiksinti duymuştur. Bu dizginlerinden boşanma ve taşkınlık hali (daha sonra mantığın dizginiyle dizginlese de) ilk başta tam da Nietzsche’nin arzuladığı bir çeşit Dionysosçu vecd hali gibi görünse de gerçekte onun tarafından şiddetle mahkum ve tahkir edilir. Çünkü devrimci yarılma ile ortaya çıkan enerji yaratıcı değil, kitlenin/sürünün yıkıcı enerjisidir. Nietzsche’ye göre Dionysosçu deneyim, aklın karşısına daima doğal ve yaratıcı temel dürtüleri koyar. Ancak ona göre devrimciler bu yaratıcı, sanatsal, yücelik ve duraylılığın temsilcisi değildirler. Devrim hincin dışavurumudur. Bu sebeple Nietzsche, devrimi ve devrime yataklık eden fikirleri fanatizm ve devrimcileri ise fanatik olarak damgalar..

Bu baptan olmak üzere Nietzsche, Rousseau’nun politik felsefesini devrimci bir felsefe olarak ret eder. Zira Nietzsche, ilk dönemden itibaren “doğanın karanlık ve yıkıcı Dionysosçu güçlerinin tanınmasından faydalanmaya çalışan her tür politik girişimle mücadele” içinde olmuştur. “Aydınlanma’yı fanatik bir yöne çeviren” devrim teorisini ilham kaynağı Rousseau’nun “yarı-çılgınlığı, yapmacık aşırı duygusallığı, vahşice zalimliği... aşırı hassaslığı ve öz-denetimsizliği”dir. Buna karşılık Nietzsche’ye göre

yapılması gereken “Aydınlanma’nın şiddet ve teröre dönüşecek biçimde yozlaştırıldığı bu sürecin tersine çevrilmesi” olduğundan Nietzsche’nin yaptığı şey “Aydınlanma çalışmasını *sürdürme*... ve devrimi daha doğar doğmaz boğazlayarak öldürmeye, gerçekleşmesini engellemeye” teşvik etmektir (Ansell-Pearson, 1998: 128, Nietzsche, 2016:116-117). İnşa için yıkımı kaçınılmaz görmekle birlikte ilginç bir şekilde ilkesel olarak iktidarı kötileyen/reddeden siyasal ideolojileri pasif/reaktif nihilizmin taşıyıcı olarak lanetleyen Nietzsche, devrimin yarattığı yıkımdan ürküntü duyar. “Devrim’in idealist momentumunun bizleri çılgına çevirdiğini ileri süren” Nietzsche, “modernlerin kalplerinin çılgınca arayışında kafalarını kaybettiğine ikna olmuştu” (Del Caro, 1993:160). Nietzsche, hıncın domine ettiği bu dizginlerinden boşalmanın, esrimenin, sarhoşluğun fanatizme ve yıkıma dönüşmesinin engellenmesi için (Volterci anlamda Aydınlanmacı) apolluncu değerlere vurgu yapar. Zira geçmişte klasik “Apolloncu değerler Yunanlıları “komşularının” Dionysosçu “barbarlığından” koruyabilmiştir.” Bugün bizi de modernliğin dizginlerinden boşanmış liberalliğinin anarşik “barbarlığından” ancak klasik değerler kurtarabilir. Sadece klasik değerler birleşmeyi, tamlığı ve devamlılığı destekleyebilir, sadece bu değerler tek kelimeyle “hayatı” ilerletebilir. Klasik değerler beğeni değil, ayakta kalma sorunudur. Bu yüzden klasikçiliğin karşıtı olan “romantizm” “hayata karşıdır”, “dekadandır”. Bun sebeple Nietzsche yaratıcı yıllarının sonunda romantizmin “ölüm istenci” olduğunu öne sürer (Young, 2017:605).

Nietzsche’ye göre kökenleri antik Yunan’da bulunan biri teorik diğeri trajik olmak üzere iki dünya görüşü vardır. Gerçekliği bilmenin, geliştirmenin ve düzeltmenin mümkün olduğunda direten teorik dünya görüşünün kaynağında “teorik iyimserin prototipi” olan Sokrates yer almaktadır. Nietzsche’ye göre, “teorik ve trajik dünya görüşleri arasında ezeli ve ebedi bir çatışma” vardır (Nietzsche, 2018: 103, 92, 93, 107,108). Zira “dünyevi mutluluğun herkes için mümkün olduğu”nda direten (kendini kandıran) teorik dünya görüşünün akılcılığı ve iyimserliğine mukabil “mit, kültür ve toplum”u esas alan trajik görüş “köleliğin zorunluluğunu” kabul eder. Gerçekte “yaşam ve tarihin ıstırabından nihai bir kurtuluş mümkün olmasa da, aristokratik bir kültür, ezeli acı ve zevke ve varoluşa dair kahramanca bir deneyim için gerekli koşulları yaratabilir”. Bu sebeple Nietzsche, varlığın derinliklerine nüfuz etme, toplumu dönüştürme ve “rasyonel ilkeler üzerinde temellenen adil bir toplumsal düzen kurmanın mümkün olduğuna inanan teorik bir iyimserliğe” karşı çıkar. Nietzsche’ye göre modern politikanın da “Sokrates’ten türeyen, hakikat ve rasyonelliğe duyulan belirli bir ahlaki güven üzerinde temellendiğini” düşünmekteydi (Ansell-Pearson, 1998: 95). Bu çerçeveden bakıldığında Fransız Devrimi, Sokratik, iyimser teorik bir dünya görüşüne istinat etmektedir. Devrim, gerçekliği, kıvranıldığını düşünülen teorik hakikat yönünde değiştirmeyi arzulamış, buna inanmış ve bunu icra etmeye girişmiştir. Nietzsche, trajik dünya görüşü yaklaşımı çerçevesinde yukarıda bahsettiğimiz gibi devrimin söz konusu ideallerini birer kuruntu, kendini kandırma olarak niteler. Doğal olan eşitsizlikten kurtuluş, kitlesel özgürleşme ve kardeşlik vs. imkânsızdır ve dahi sağlıklı bir kültür için zararlıdır. Kölelik yaşamın trajik doğasında mevcuttur. Devrim de kahramanca arzusunun zıddına inkılap ederek bir kahramanın ortaya çıkışını mümkün kılmıştır.

Napolyon’un Zuhuru: Devrimin Alt Edilmesi

Nietzsche’nin devrime dair değerlendirmesini anlamak için üzerinde mutlaka durulması gereken bir diğer önemli sima hiç kuşkusuz Napolyon Bonaparte’dır. Yukarıda belirttiğimiz gibi devrim, Yunan, Roma ve Rönesans’ta yansımasını bulan klasik ideali mağlup etmişti. İnsanın geleceğini aristokratik değerleri hükümler kılacak bir devrimde gören (Young, 2017: 697) Nietzsche’ye göre söz konusu Fransız Devrimi’nin mağlup ettiği klasik soylu ideal ve ahlak tüm görkemiyle Napolyon’da ete kemiğe bürünerek zuhur etmiştir (Nietzsche,1998:54-55). Soylu/yüksek değerlerin kendisinde cisimleştiği Napolyon,

Nietzsche'ye göre "insan olmayan"la (Unmensch/canavar) ile "üst insan"ın (Übermensch) bir bileşimiydi (Nietzsche, 1998: 55). Kant'ın özgürlüğe doğru ilerleme idesinin bir "işareti"ni gördüğü "Fransız Devrimi"ne benzer, fakat mugayir olarak Nietzsche, Napolyon'un zuhurunda antik aristokratik idealin yükselişinin "işaret"ini görür.

Nietzsche açıkça Napolyon'u 19. yüzyıl Avrupa'sının ahlakı olarak gördüğü sürü ahlakını aşabilecek "bağımsız bireyin somut tezahürü" olarak görmekteydi (Emden, 2013:286). Napolyon onun nazarından devrimin yıktığı soylu/aristokratik idealin yeniden yükselişinin, hınç dolu, korkunç, alçaltıcı, denkleştirici, eşitlikçi, halkçı idealinin zaferine karşı soylu ayrıcalığının yeniden yükselişinin ifadesidir. Napolyon'un zuhurunun kendisini mesh ettiği filozof şöyle der: "Avrupa'daki son soyluluk ve onun onyedinci ve onsekizinci yüzyıl Fransası'nda durumu, halkçı *hınç duygusu* içgüdüsünün etkisi altında çöküntüye uğradı- yeryüzünde bundan daha büyük sevinç, daha gürültülü coşkunluk görülmemiştir! Yine de tam ortasında en muazzam en umulmadık bir şey oldu: Antik çağın ideali *canlanmış olarak*, durulmadık bir debdebe ile insanlığın gözleri önünde adımını attı,- bir kez daha hınç duygusunun eskimiş *çoğunluğun ayrıcalığı* sloganına karşı, insanı alçaklık, kepazelik, eşit olma, kötüye, karanlığa gitme istemine karşı, korkunç ve alımlı, *azınlığın ayrıcalığı* karşı sloganından, daha güçlü, daha sade, daha ısrarlı bir ses yükseldi. Diğer yolun göstericisi gibi, Napolyon çıktı ortaya, şu tüm zamanların en yalnız, en geç doğmuş insanı, onunla *böyle bir soylu ideal* sorunu canlı kanlı duruma geldi" (Nietzsche,1998: 54-55). Avrupa'nın içinde yaşadığı nihilizmin çağında dekadandan geriye kalmış olan tüm umutları "efendi tip" olarak gördüğü Napolyon'a mal eder: "Alçakgönüllülüğü unutturup, ihtiyaçlarını kozmik, metafizik değerler olarak görüp ve şişiren" ve "bütün insanlığı da beraberlerinde vülgarize eden" istisnai güçlülere de bu güçlerine inançlarından vazgeçirip nihilizme sürükleyen topluma (sürüye, kitleye) karşı "yüzyılın hemen hemen bütün umutlarını ona borçluyuz" (Nietzsche, 2002:32). Napolyon'u umut haline getiren ve yüce kılan şey, onun devrimin boğduğu antik *aristokratik ideallerin taşıyıcısı olmasıydı*. Farklı olan Napolyon, "Fransa'da çürüyüp dağılan uygarlıktan daha güçlü, daha uzun sürmüş, daha eski bir uygarlığın varisi olduğu için, burada hükümdar olmuştur" (Nietzsche, 2010:93). Böylece Nietzsche'nin umudu kitlenin egemenliğine götüren devrimde değil, bir çeşit üst insanın egemenliği olarak gördüğü Napolyon'un yükselişinde gördüğü açıktır. Devrimi anlamlı kılan tek bir şey var ise o da Napolyon'un doğuşuna aracılık ve ebelik etmiş olmasıdır. Hakiki bir devrimden bahsedeceksek asıl devrim Napolyon'un ortaya çıkışıdır. İnsanlığı yükseltecek olan şey seçkin, üst-insanın ortaya çıkışı ve egemen oluşudur.

Nietzsche, Napolyon'un kişiliğinde aynı zamanda kendi birleşik Avrupa idealini, yeryüzü egemenliğini, kendi dönemi Avrupası'nı hasta eden bir hastalık *nevrose nationale* [ulusal nevroz], ve "küçük politika" olarak nitelendirdiği milliyetçi politikaların aşılması idealinin somutlaşmasını görmektedir. Bu sebeple Nietzsche, Almanları özgürlük savaşlarıyla Napolyon'unun zaferine ve birleşik bir Avrupa yaratma hedefine mani olmakla suçlar. Çünkü "iki decadence (pasif çöküş) yüzyılı arasındaki köprü üzerinde, yeryüzünü yönetmek amacıyla Avrupa'yı birleştirebilecek güçte, deha ve istem dolu bir *force majeure* [üstün güç] belirlediğinde, Almanlar 'özgürlük' savaşlarıyla Napoleon'un varoluşundaki mucizelik anlamdan yoksun bıraktılar Avrupa'yı" (Nietzsche, 1996:135).

Nietzsche'nin Napolyon'a bu yaklaşımı kendi çağdaşı Avrupa'nın yaşadığı (kökleri devrime uzanan) krize çözüm arayışından ve bu krizin kaynağı olarak gördüğü demokrasi karşıtı bir perspektifinden beslenir. 1880'lerin başında Napolyon'u istisna durumunun bir somutlaşması olarak değerlendiren Nietzsche'nin Napolyon hakkında yoğun olarak felsefi terimlerle düşündüğü dönem (1885'ler) onun Avrupa'nın sosyalizm ve sosyal sorun gibi mevcut krizlerini aşmak için filozof-kanun koyucu yeni bir yönetici

sınıfın gerekliliği hakkındaki düşüncelerini geliştirdiği dönemdir. Dolayısıyla Nietzsche, Napolyon üzerinden mevcut sorunlarla baş edecek yeni bir liderlik teorisi ve politik bir çözüm önermektedir. Napolyon'un demokratik süreci manipüle ettiğini, popüler egemenlik kavramını terk ettiğini ve eşitlik ilkesini baltaladığını, parlamenter politikaya karşı olduğunu, ancak bununla birlikte bunların taklitlerini/benzerlerini sürdürdüğünün farkında olan Nietzsche, bu manevra ve taktiklerine hayranlık duyduğu Napolyon'un kişiliğinde ve liderliğinde (özellikle) Paris Komünü sonrası hem sınıf savaşını hem de demokratik kurumları sınırlandıracak yeni bir politik Sezar görür. (Dombowsky, 2014:2).

Diğer taraftan Napolyon'un yüksekliği politikada olduğu kadar devrimin yarattığı ve egemen kılınmasına önemli rol oynadığı vasatlığa ve sıradanlığa karşı yüksek bir kültür için de değer ifade etmektedir. Buradan bakıldığında Nietzsche'nin kültüre ilgisi bile daima politik bir karakter taşır. Nietzsche için politika ve kültür arasındaki ayrım 1808'de Erfurt'taki Goethe ve Napoleon arasındaki buluşmayı anlattığı zaman sembolik olarak silinir. Onun için bu buluşma Rönesans, kültür ve siyasetinin posthumous temsilcisi olan ikisinin bir araya gelerek Fransız Devrimi ve Alman Kurtuluş Savaşları'nın mirasına karşı ortak bir anti-milliyetçi ve anti demokratik bir cephe oluşturmasıydı (Cameron, & Dombowsky, 2008: 6; Nietzsche, 1997: 14-115). "Yaşamı boyunca ince susuşların ustası" olan Goethe'yi "sevinçle yukarı baktıran" şey de "özgürlük savaşları" değil, "insanın" tüm sorunu, Napolyon'un görünüşüydü (Nietzsche, 1997: 150). *Mevsimsiz Düşünceler*'de "insanlığın ereği hedeflerinde değil, en büyük emsallerinde yatabilir yalnızca" diye yazan Nietzsche'nin insanlığın en büyük emsalleriyle kastı, tarihteki büyük simalardır (Nehamas, 1999: 303), ve gerçekte Nietzsche, sadece bu insanlar için yazmaktaydı. Dünyanın geri kalanı (halk) için değil...

SONUÇ

Nietzsche için Fransız Devrimi'ni olmuş bitmiş bir olay değil, hala Avrupa tarihi belirleyen bir çöküş sürenin başlangıcını ifade etmektedir. Avrupada egemen olan dekadansın en önemli uğraklarından biri olan devrim, Avrupa'yı mecalsiz bırakan (güç kötümserliği, vasatlaşma vb.) tüm hastalıkların kendinden neşet ettiği bir kaynaktır. Yahudi-Hristiyan köle ahlakına ve Sokratik teorik bir dünya görüşüne istinat eden devrim köle değerlerinin soylu değerlere galebe çalmasını ifade etmektedir. Nietzsche yaşamı boyunca demokratik idealler doğrultusunda yaşamı dönüştürmeyi amaçlayan devrimlerin sürekli ve kararlı bir muhalifi ve muarızı olmuştur. Seçkin bir azınlığın sosyo-politik iktidarını arzulamış ve onlar için yazmıştır. Halkın egemenliğinden daima ürperti duymuştur. Devrim onun için üstesinden gelinmesi gereken bir dekadansan ibaretti.

Devrim, aslında Rousseaucu anlamda doğaya (eşitliğe ve özgürlüğe) dönüşü değil, doğayla savaşı içermektedir. Gereçte yaşam doğası gereği eşitsizliği ve köleliği, dolayısıyla da acı ve ıstırapı içermektedir. Bu sebeple Nietzsche, devrimin arzuladığı, gerçekleştirebileceğine inandığı ve bu doğrultuda eyleme geçtiği hedefleri/umutları kuruntu olarak reddeder; devrimcileri tehlikeli hayalperestler niteler. Rousseau'nun devrimi besleyen, şiddetli politik coşkuya ve haliyle dehşetli yıkıma sebebiyet veren, özgürlükçü, ve iyimser düşüncelerinden ürperti duyar. Bu düşüncelerin açığa çıkardığı devasa coşku antik Yunan, Roma ve Rönesans'ta temsilini bulan aristokratik değerleri altüst etmiştir. Buna karşın zincirlerinden boşalmış bu Dionysosça coşkuya karşın Nietzsche, Apollonca olduğunu düşündüğü Voltai-re'in ılımlı, ilerlemeci, evrimci yaklaşımını benimser. Devrimci, fanatizmden derin bir ürküntü duyar.

Demokrasiyi, politik olanı baltalayan özü itibarıyla güç istemi içeren, "politik olan" ile karşıtlık içinde olan bir çeşit güç kötümserliği olarak görmüştür. Güç kötümserliği sebebiyle devrim, güç istencini

azaltarak Avrupa'nın erkeksi erdemlerini budamıştır. Yine devrim, Avrupa'nın kendisinde muzdarip olduğu küçük politika olan milliyetçi politikaları başlatmıştır. Birleşik Avrupa idealini önlemiş ve Avrupa'nın yeryüzü egemenliğine mani olmuştur. Devrimin eşitlikçi idealleri Yahudi-Hristiyan köle ahlakının varisidir. Bu hareket, soylu olana duyduğu hınç sebebiyle bir pozitiflik içermez. Eşitlik, özgürlük kardeşlik sloganıyla Rousseau ve devrim gerçekte Hristiyanlığın devamı ve hatta inkarnasyonundan başka bir şey değildirler. Bu sebeple Nietzsche, devrimin ve savunucularının karşında mevzilenir. Siyasal değişimi motive eden radikal umut/iyimserlik ve total değişimi reddeder. Devrimci coşku ve sosyopolitik idealleri tehlikeli düşler olarak niteler. Bu haliyle aslında Nietzsche, kendi Dionysosçu değerlerin kamusal siyaset alanına müdahil ve egemen olmasını onaylamaz. Kitlelerin siyasete egemen olması berberinde her şeyin, siyasal olanın kaybını getirecektir.

Ancak devrimin tüm bu demokratik ve halkçı eğilimine karşın Napolyon, Avrupa tarihinde adeta yeni bir şafak olarak belirmiştir. O, eşit katılım idealine karşı iktidar ve egemenlik sorununu çözmüş, Avrupa'yı yeniden birleştirmeye çalışan bir üstün insan örneği olarak devrimci idealin boşluğunu göstermiştir. Napolyon'un yükselişiyle devrimin demokratik ideali aristokratik insanın egemen oluşuyla neticelenmiştir ki Nietzsche'nin arzuladığı gerçek devrim budur. Söz konusu düşünceleriyle demokrasi ve eşitliği değil, hiyerarşiyi esas alan bir siyasal vizyon ve toplum tahayyülünün savunucu olan Nietzsche, demokratik olmayan siyasal düşünce tarzının en önemli beslenme kaynaklarından biridir

KAYNAKÇA

- Ansell-Pearson, Keith. *Kusursuz Nihilist: Politik Bir Düşünür Olarak Nietzsche'ye Giriş*, (Çev. Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.
- Cameron, F.; Dombowsky, D. *Political Writings of Friedrich Nietzsche: An Edited Anthology*, Palgrave Macmillan UK, 2008.
- Del Caro, Adrian. "The Hermeneutics of Idealism: Nietzsche Versus the French Revolution", *Nietzsche-Studien* 22 (1): 1993, s. 158-164.
- Dombowsky, Don. *Nietzsche and Napoleon: The Dionysian Conspiracy*, University of Wales Press. 2014.
- Drochon, Hugo. *Nietzsche's Great Politics*, Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2016.
- Emden, Christian J., *Modern Siyasal Düşünce ve Friedrich Nietzsche*, (Çev. Gamze Varım), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013.
- Küçükalp, Derda, *Politik Felsefede Nihilizm Sorunu: Nietzscheci Bir Tartışma*, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2005.
- Küçüklap, Derda. "Efendi-Köle Ahlakı vs. Efendi Köle Diyalektiği", *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt XXIX, Sayı 1, 2010, s. 53-63.
- Lukács, György. *Nietzsche: Emperyalist İrrasyonalizmin Kurucusu*, (Çev. Vural Yıldırım), İstanbul: Epos Yayınları, 2013.
- Montinari, Mazzino & Duncan Large, "Enlightenment And Revolution: Nietzsche And Late Goethe", *Journal of Nietzsche Studies*, No. 13, Nietzsche and German Literature (Spring 1997), pp. 23-29.
- Nehamas, A. *Edebiyat Olarak Yaşam: Nietzsche Açısından*. (Çev. Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Nietzsche, Friedrich. *Ahlâkın Soykütüğü Üstüne Bir Polemik*, (Çev. Ahmet İnam), 2. Baskı, Ankara: Gündoğan Yayıncılık, 1998.
- Nietzsche, Friedrich. *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, (Çev. Ahmet İnam), 3. baskı, Ankara: Gündoğan Yayıncılık, 1997.
- Nietzsche, Friedrich. *Güç İstenci*, (Çev. Sedat Umran), İstanbul: Birey Yayıncılık, 2002.
- Nietzsche, Friedrich. *Deccal*, (Çev. Oruç Aruoba), 3. Baskı, İstanbul: Hil Yayınları, 1995.
- Nietzsche, Friedrich. *İnsanca Pek İnsanca*, (Çev. Cemal Atilla), İstanbul: Say Yayınları 2003.
- Nietzsche, Friedrich. *İnsanca Pek İnsanca -1*, (Çev. Mustafa Tüzel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, 2015.

- Nietzsche, Friedrich. *Putların Alacakaranlığı*, (çev. Mustafa Tüzel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010
- Nietzsche, Friedrich. *Gezgin ve Gölgesi*, (Çev. Mustafa Tüzel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı, 2016.
- Nietzsche, Friedrich. *Ecce Homo: Kişi Nasıl Kendisi Olur* (Çev. Can Alkor), İstanbul: Say Yayınları, 5. Baskı, 1996.
- Nietzsche, Friedrich. *Tragedyanın Doğuşu*, (Çev. Mustafa Tüzel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 8. Baskı, 2018.
- Nietzsche, Friedrich. *Tarihin Yaşam İçin Yararı Ve Sakıncası. Zamana Aykırı Bakışlar 2*, (Çev. Mustafa Tüzel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
- Nietzsche, Friedrich. “Büyük Politika”, (Çev. Dürrin Tunç), *Cogito*, sayı: 25, 2001.
- Nietzsche, Friedrich. *Şen Bilim*, (çev. Levent Özşar), Bursa: Asa Kitabevi, 2003.
- Young, Julian. *Nietzsche: Bir Filozofun ve Felsefesinin Biyografisi*, (Çev. Bülent O. Doğan), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
- Nietzsche, Friedrich. *Yunanlıların Trajik Çağında Felsefe*, (Çev. Gürsel Aytaç). 5. Baskı, İstanbul: Say Yayınları, 2015.